

Redacțiunea, Administrațiunea,
și Tipografia
Brașov, piața mare Nr. 30.
Scrisorile nefrancaute nu se
primesc. — Manuscrisurile nu se
reținut.
INSERATE se primesc la Admi-
nistrațiunea în Brașov și la ur-
mătoarele Birouri de anunțuri:
în Viena: M. Dukas, Sternsch
Kühn, G. Wolf, Moser, A. Oppelitz
Nachfolger, Anton Oppelitz, J.
Demmer. În Budapesta: A. F.
Goldberger, Eckstein Bernat. În
București: Agenția Havas. Suc-
curale de Roumanie; în Ham-
burg: Karoly & Liebmann.
Prețul inserțiilor: o serie
completă pe o coloană 6 cr. și
10 cr. timbru pentru o publi-
care. Publicării mai dese după
tarif și în viață.
Reclame pe pagina a 3-a o
serie 10 cr. sau 30 bani.

GAZETA TRANSILVÂNIEI.

ANUL LVIII.

„Gazeta” iese în ziua-care di.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șase luni
6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminică 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase
luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminică 8 franci.
Se primumără la toate oficiile
poștale din țară și din afară
și la ad. colectori.
Abonamentul pentru Brașov
administrațiunea, piața mare,
Târgul Inului Nr. 30 etajul
I.: pe un an 10 fl., pe șase
luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr.
Cu dusul în casă: Pe un an
12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni
3 fl. Un exemplar 5 cr. v. a.
sau 15 bani. Atât abonamen-
tele cât și inserțiunile sunt
a se plăti înainte.

Nr. 215.

Brașov, Joi, 28 Septembrie (10 Octombrie)

1895.

Semne îngrijitoare.

Brașov, 27 Septembrie v.

Casul petrecut zilele acestea la preparandia română din Arad este identic cu cazul petrecut iarna trecută la preparandia română din Gherla. Și într'un loc și în altul elevii preparandiali au părăsit institutul național românesc și s'au aruncat orbesce în brațele adversarilor noștri politici, căutând ocrotire în preparandiile ungueresce ale statului.

Cu un deceniu înainte de asta pôte că nimenea n'ar fi crezut între Români, că astăzi, în anul mântuirii 1895, ne va fi dat să înregistrăm nise aparițiuni atât de monstruoase în sinul tinerimei române, — a celei tinerimi, care în cursul istoriei noastre naționale de seculi a știut întotdeauna să se identifice cu voința poporului său, suferind împreună cu acesta și răbdând fome și sete, fără să fi lăcomit vre-odată la mesele întinse ale adversarilor.

Și cum ore se ne esplicăm aceste durerose și îngrijitoare porniri, ivite în sinul tinerimei noastre?

La Gherla 18 tineri au părăsit institutul preparandial românesc din simplul motiv, că nu erau mulțumiți cu modul, cum erau tratați din partea unui profesor al lor, despre care susțineau, că ar fi fost dur cu ei. Au voit din cauza acesta să forțeze delaturarea lui fără nici o judecată, punându-se în grevă față de el. Dér fiind că n'au isbutit, tinerii elevi au părăsit institutul și au trecut la preparandia maghiară.

La Arad cazul este și mai caracteristic. Unul dintre cei 12 tineri desertori ai acestei preparandii spune, că el a părăsit preparandia română din pricină, că i s'a dat din limba maghiară calcul de „bun” în loc de „laudabil”, cum ar fi așteptat el; tot așa a pățit-o și cu calculul din portarea morală și din caligrafia, dându-i-se cu-o notă mai puțin, de cum s'a prețuit el pe sine. Altul dintre desertori are nerușinarea de-a

spune, că „la preparandia de stat li-se dă vipt bun și locuință gratuit, ba uneori și cărți, pe când cei din alumneal român trăesc ca vai de ei, rabdă chiar fome”.

Va să dăcă tinerilor dela Gherla le trebuia o tractare mai cu mânăși, ér celor dela Arad calcule și pe de-asupra carne și plăcinte multe. Acestea negăsindu-le la institutele naționale românesci, s'au vădut „siliți” să se arunce în brațele adversarilor noștri politici și să dea cu piciorul în acele vechi institute, pe care părinții le-au înființat cu jertfe și cu sudorii crunte pentru luminarea și fericirea lor.

Ei bine, așa știu acești membri ai tinerimei române de ași să prețuiescă aședămintele noastre de cultură națională? Așa știu ei să arate recunoștința față cu cei ce i-au scos din opincă și i-au făcut „domnișori”?

Am fi înțeles, decât, fiă în cazul prim, fiă în al doilea, tinerii nemulțumiți ar fi protestat contra presupuselor nedreptăți și ar fi căutat să și elupte pe calea convenită ceea ce credeau, că li-se cuvine cu drept; ba, decât situațiunea le părea atât de nesuportabilă la acele institute românesci, am fi mai înțeles chiar și aceea, ca ei să trecă la vre-un alt institut românesc, orî se întorcă la cornele plugului pentru a munci omenesc și cinstit în brazda părinților lor. Dér ca să trecă la institutele adversarilor noștri unde se cultivă un spirit contrar neamului lor și aspirațiunilor lui îndreptățite, numai fiind-că li-s'a pus în vedere o hrană mai bună: acesta este o laptă de ingratitudine, ce nu pôte fi scusată nici într'o împrejurare.

Casurile acestea însă, orî cât de regretabile ar fi, nu ne-ar durea așa de mult, decât n'am vedé în ele semnele unui spirit primejdios, anarchic și infect, ce, fiă direct orî indirect, fiă conscient orî inconscient, este nutrit și susținut de mult în mijlocul

nostru. Desertările dela Gherla și Arad sunt numai nise isbucniri ale acestui spirit, care nu mai vré să cunoscă disciplină, subordinațiune și respect.

Când tinerii dela Gherla au părăsit institutul românesc trecând la preparandia maghiară, unul dintre diarele noastre naționale i-a luat în apărare, aliându-se cu ei numai ca să pôtă lovi în superiori. Astăzi, când se întâmplă același lucru la Arad, tinerii desertori găsesc colone deschise prin unele dintre diarele noastre pentru a-se face „celebri” și a căuta să și scuse păcatul invocând motivele cele mai ridicule.

Ba unul dintre organele noastre găsesce și aici o ușită de scăpare pentru tinerii desertori, admitând, că într'un cas anumit s'ar „puté scusa faptul trecerei lor la un institut de stat”!

Așa se cultivă, conscient și inconscient, spiritul de nesubordinațiune în mijlocul nostru, ér urmarea este distrugerea orî-cărei autorități în sinul nostru și slăbirea disciplinei naționale

Scutură — Pazmandy. Un amic al fôiei noastre ne atrage atențiunea asupra unei notițe apărute în „Tribuna” de Duminică, care, precum crede el, este îndreptată contra diarului nostru.

În adevăr, deși nu este numit cu numele, este înțeles diarul nostru în aceea notiță. Ni-se impută iutrină nici mai mult nici mai puțin decât „rea credință”, pentru-că am subliniat știerea sosită din Pesta, că la procesul diarului slovac „Narodnie Noviny” a asistat pe galeria și Pazmandy în societate cu Vasile Lucaciu.

Pentru noi această știere era destul de remarcabilă spre a nu o ignora, căci indiferent, decât d. Lucaciu a mers la proces de odată cu Pazmandy, orî nu, faptul, că acolo s'a vădut Pazmandy érași în societatea lui, era destul de bătător la ochi în împrejurările de față, când foile maghiare se silesc a face capital din pretinsa prietenia a d-lor Lucaciu și Coroianu cu numitul deputat.

Și au și făcut capital și n'au fost desmintite până acum, tocmai așa cum nu s'a desmintit rolul de „mentor”, ce l'a jucat acelaș Pazmandy față cu eliberații din închisore, când împreună cu domni Lucaoiu și Coroianu cutriera cu birja stradele Budapestei, colindând pe la ministru-președinte și pe la ministru de justiția.

Era, credem, mult mai priincios pentru „buna credință” a celor dela „Tribuna”, decât nu mai scormoneau această penibilă afa cere, căci cu afirmarea: „se știu ce știu e Pazmandy”, n'au contribuit într'un nimic la clarificarea neînțelesului rol, ce l'a jucat acesta, chiamat orî nechiamat, pe lângă d-nii Lucaoiu, Coroianu și soți, după eșirea lor din închisore.

Știutul pôte fi supărător și periculos numai până atunci, până când omul nu se știu feri și rumpe de el!

Sași nu vor modificarea lezei electorale. Sub titlul acesta „Telegraful Român” comunică, că în adunarea generală de Lună a comitatului Sibiu s'a discutat și asupra adresei comitatului Bichiș în afacerea modificării lezei electorale.

Comisiunea permanentă a propus să se ia spre știință această adresă. Membrul Partenie Cosma însă a făcut contra-propunerea, ca comitatul Sibiului să sprijinască adresa comitatului Bichiș prin înaintarea unei asemenea adrese către dietă. D-sa a accentuat, că ar sta rău, ca comitatul Sibiului să nu sprijinască o inițiativă, luată de un municipiu din Ungaria cu scop de-a vindeca o rană, de care suferă în special Transilvania și majoritatea locuitorilor ei. Modificarea lezei electorale, dișe d-sa, este un punct de program al tuturor partidelor opoziționale din patriă, ba și fostul ministru Hieronymi recunoscuse îndreptățirea acestui gravamen. Comitatul Bichiș cere, ca dreptul de alegere să se exerciteze în condițiuni egale pretutindenea, asemenea și cercurile electorale să fiă arondate după posibilitate în mod egal, deci cere modificarea actualei lezei electorale în spirit liberal. Se cuvine dér să fiă sprijinit.

Propunerea d-lui Cosma n'a fost combătută de nimeni dintre Sași, dér la votare numai Românii au sprijinit-o, ér Sașii

FOILETONUL „GAZ TRANS.”

Codul penal rusesc.

(Din Rusia celor doi Alexandri din urmă.)

(Urmare.)

Departa de mine este intențiunea, de-a înfrunșea orî scusa orimele pomenite în § amintit ai codicelui penal rusesc, orî chiar de-a trage la îndoală îndreptățirea de-a le pedepsi. Eu vréu să atrag însă atențiunea cetitorului asupra nedreptății crude, ce se comite, după părerea mea, când astfel de delicta sunt puse pe o tréptă cu furtul și omorul. Bisericele rusesce sunt piine cu așa numite icône făcătoare de minuni, cu chipuri de-ale Preacuratei și de-ale „Sântului Dumneșeu”.

Am vădut, de câte-orî am intrat în vre'o biserică rusescă — chiar și în catedrala s. Isac din Petersburg — acățate de ramele icônei Mariei, care stă ridicată de-a dreapta iconostasului, haine scumpe, precum carpe, șurțe etc., puse de proprietari în

speranța, că prin atingerea cu icôna aceea vor căpăta puteri făcătoare de minuni. Eu cred, că n'ar fi ceva deosebit, când un om inteligent, care pôte fi un cetățen leal și un creștin bun, s'ar exprima în cazul acesta într'un mod puțin reverențios asupra icônei încărcate cu pietri scumpe, ba s'ar puté chiar întâmpla, ca să și exprime neplăcerea față de-o biserică, care nu numai că suferă o astfel de înșelătoare, ci încă chiar îndemna la așa ceva. Un astfel de om ar puté să ajungă după § 177 din codicele penal pe viață în cel mai îndepărtat unghi al Siberiei.

În anul 1886 am cercetat cu soția mea una dintre cele mai însemnate biserici ale Moscovei și am vădut acolo, cum mulțime de țărani ruși sărutau unul după altul cu multă pietate nise ôse negre. Acestea erau, se dișe, ôse din degetele dela mânil și piciorle deosebitilor „sfinți ai Domnului”. Unii dintre țărani sărutară fiă-care os pe rând. Eu nu m'am putut reține să nu fac o observare, care ar fi fost de sigur privită ca crimă, și mi-ar fi atras de

sigur esilarea pe viață, de ru și mncă silnică.

Unele dintre obiceiuri sunt și foarte periculoase sănătății, în deosebi sărutarea icônelor și a ôselor „sfințe”. Pôte că și acesta a contribuit la lățirea bôlelor contagioase între neprieștii țărani ai imperiului Țarului. Un os poros al vre-unui „sânt d'al Domnului”, pe care-l sărnta mii de bărbați, femei și copii, trebuie să devină cu timpul o vatră de infecțiune. Și credința propagată de preoțiime, că sărutarea unui astfel de os e o faptă plăcută lui Dumneșeu, și că aduce mântuire, mi-se pare foarte păgubitoare. Decă așa fi Rus și așa trăi în Rusia, m'aș folosi de prima ocaziune pentru de-a da într'un mod neîndoios espreșiune părerii mele în privința acesta. Atunci însă, ferecat în lanțuri, ar trebui să mă duc la Siberia.

Dér nu tôte defăimările persônelor și obiceiurilor sante sunt taxate ca crime. O parte însemnată este dedicată eresiei și schismei. Cele mai crude pedepse sunt pre-
vădute pentru lăpădarea ortodoxei, ruperea

de biserică dreptredincioasă, espreșiunea în public de păreri ereticesce.

Paragraf 184 dispune, că Jidanul orî Mohamedanul, care înduplecă prin violență orî persvasiune pe un creștin pravoslavnic să se lapede de biserică singură adevărată și să primescă legea judaică, orî mohamedană, să se esileze pe viață la Siberia și să se condamne la muncă silnică pe 8—10 ani.

După § 187 se esileză pe viață la Siberia cel ce ar incerca să înduplece pe un credincios al bisericei ortodoxe să trecă la altă biserică creștină.

În § 188 se dișe: „Decă părăsesce cine-va biserică ortodoxă și se alătură altei biserice creștinesce, atunci să fiă dat bisericei, ca să-l lamineză. Copiul lui minor și să fiă puș sub tutoratul guvernului, averea lui să vină sub curatelă, și dreptul de dispunere liberă asupra acestora să-l capete numai atunci, când se va lăpăda de eresiile lui”.

Părinții, cari sunt dator să și crească copii în credința pravoslavnică, dér nu fac

au votat toți pentru propunerea comisiei permanente.

De aici conchide „Tel. Rom.“, că Sașii se află foarte bine sub scutul legii excepționale de astăzi, și că egoismul lor înăscut nu-i lasă să contribuie la un lucru, care, după părerea numitului țiar, ar pute crea eventual un *modus vivendi* și între Români și Maghiari.

CRONICA POLITICĂ.

27 Septembrie.

Eră după amăzi se țină adunarea comitetului cercului electoral din țera Bârsei. În urma numirii fostului deputat die-tal A. Zay de consilier, ministerial are să se alégă adecă un nou deputat, pentru cercul electoral I, brașoven. Înainte de tôte fû respinsă, în amintita adunare, o petițiune înaintată și subscrisă de 100 alegători, în care se cerea o *alegere de probă*, la care să ia parte toți alegătorii sași din cercul electoral I din Brașov. După-ce majoritatea adunării respinse decă această petițiune, fû candidat, brevi manu, avocatul Carol Schnell ca deputat, și se hotări, ca această candidare să se comunice numai deocât presiunii partidei liberale din Brașov (president: Carol Schnell), ca la alegere să pôtă procede *in mod solidur Sașii cu Maghiarii*.

Oficiósele „Budapesti Közlöny“ și „Wiener Zeitung“ publică cu datul de 6 c. următorul autograf pre-nalt: „Iubite conte Goluchowski! M'am aflat îndemnat de-a dispune, ca ministrul casei mele, de aci încolo, să pörte titlul de „ministru al casei imperiale și regale“. Când te încinosciintez despre această, tot-odată te recere, să aibi grija, ca titlatura această, de acum înainte să fiă întrebuintată la respectivele acte și comunicate, și tot-odată să fiă aplicată și la titlatura ministerului, ce stă sub conducerea d-tale. Viena, 4 Octomvre 1895. Francisc Iosif m. p. Goluchowski m. p.

România agricolă.

II. Societatea centrală de agricultură

și societățile de cultură în genere.

(Urmare).

La orașe, în capitalele de județ, deși sunt ómenii cu avere, — și acum avem, în fiă-care capitală de județ gimnasiu clasic orî real, mai multe școle primare cu 4 învățători și învățătoare, regimentul local cu oficerimea întregă, tribunal, etc. — totuși viața culturală și socială, este aproape zero. O singură reuniune de cultură și bine-facere, nu găsesci. Societăți de lectură, de cântări, gimnastică, pentru instrucțiune etc. nu se pomenesc. Decă nici serate

literare, declamatorice etc. să nu căutați prin orașele mici și mari ale noastre. Teatre stabile, orî și numai temporare, rar vei găsi în orașele mari cu 30—40 mii de locuitori, și rar vei vedé vr'un afiș pe pereții stradelor — de forțe artistice nici nu mai vorbesc. O gazetă orî revistă literară cu greu se pôte susține un an întreg și pierde de inaniția, afară numai decă nu este pur politică, și susținută din fondurile clubului de partid. Ómenii cu parale nu se interesază de așa ceva, căci nu simt necesitatea, ér biata dăscălime desconsiderată și nesusținută, ce pôte ea să facă; de unde să ia ea fondurile pentru întreprinderi culturale?

Ca viața socială și ca distracția sunt pentru bărbați unele cluburi politice, de ordinar câte două în fiă-care oraș, numite după cele 2 mari partide politice ale țerii, și cafenele. Atât la club, cât și la cafenele, afară de cestiunile de politică, unica distracția este jocul de cărți. Baluri dă fiă-care club separat pentru membrii săi. Și femeile iau parte activă la ideile politice ale bărbaților. La convenirile sociale și intime, prin familii, unica petrecere este jocul de cărți, jocul la noroc, — la care participă sexul slab cu mai mare interes și pasiune, decât bărbații. A nu juca cărți, séu chiar a nu sci să joci cărți, este un semn, că ești réu crescut. Jocul de cărți este o plagă socială foarte lătită și în familiile cu puțină dare de mână dela sate — la moșneni etc.

Apropos! Mai avem o specialitate, de care voi de acolo ne puteți invidia: de Cafeurile chantante, cari se găsec în tôte orașele de multe-orî câte două, trei. Înainte erau ca o marță și producțiune străină, astăzi sunt mai multe ca o producțiune națională și indigenă. Punând la „Chetă“ numai câte un ban, tot la 5 minute, pentru câte o strofă de cântece nearticulate, poți petrece de minune să dai într'o sérá câte 5—10 lei pentru cântece în tôte limbile și sonorile, ér decă vréi să mai fi și puțin galant, pentru o sticlută de vin de 40—50 bani, trebuie să dai numai 5 lei. — Pe ușor 15—20 lei se duc la „café chantant“ într'o sérá, pe când o cotisația lunară de 3—4 lei pentru înființarea unei societăți de lectură, de cântări etc. țiar fi prea mult, deși ai avé o altă distracțiune luna întregă.

Mișcarea noastră literară și culturală, revistele și jurnalele noastre

politice și științifice, le cunosceti și voi și nu am lipsă de-a vi-le schița. Eu trebuie să mă refer mai mult numai la viața dela țera.

III. O ecurstune economică și darea de sémă.

D'aceea voim să facem aci o mică dare de sémă, despre raporturile agrare ale țerei, după ce fiind în serviciile unei instituțiuni de bani, ne-a fost dată ocaziunea să ne orientăm și să cunoscem de-apropo starea socială și agricolă a țerii. Activitatea noastră de 8 luni de zile la amintita instituțiune, s'a estins cu deosebire asupra județelor Buzéu, Râmnicu-Sărat, Brăila, Covurlui, Putna, Tecuci, Tutova și Neamț apoi Ilfov, Vlașca și Ialomița, și în fine asupra unei bune părți din județele Dâmbovița și Teleorman.

Intinsul și vastul șes al Bărăganului, l'am traversat în tôte direcțiunile, cu trenul, și mai des cu trăsura, dela Buzéu până în marginea estemă a județului, apoi dela Brăila la Râmnicu-Sărat, dela Râmnicu-Sărat la Hanu Conachi peste Namolosa; dela Râmnic peste apa Buzéu la Făurei, dela Iancu la Măcsineni, dela Cilibia peste Grindu, trecând apa Ialomiței am ajuns la gara Lehliu pe linia Călărașilor. Apoi dela Dunăre și Borcea în sus și jos pe Dunăre am ajuns la linia ferată, și apoi am colindat tôte satele și moșiile de pe Ialomița din dreapta și stânga. Ne-am urcat séu scoborit la tôte gările, visitând moșii din dreapta și stânga, de pe liniile București-Călărași-Fetesci, dela Mizil până la Focșani, și dela Buzéu peste Brăila, Galați la Tecuci și Bêrlad.

Noi avurăm ocaziunea de a veni în contact direct și de a face cunoscintă de aproape cu ómenii de tôte condițiile și stările sociale, de a-i visita și studia la casele și în gospodăria lor, și pretutindenea am fost foarte bine primiți și n'avem a ne plânge séu a cărți asupra nici unuia dintrênșii. De asemenea nu credem să le fi făcut noi vre-o supărare, séu să le fi dat din parte-ne motiv la vre-o plângere. Și decă reamintim acele visite, și contactul cu dênșii, o facem c'un scop și interes mai mare, impersonal.

Am venit în contact direct cu marii proprietari de moșii și tot-odată distinșii cultivatori ai țerei, cari ei singuri se îndeletnicesc cu căutarea moșiilor lor; cu arendași mici, mari, și foarte mari; cu administratori și comptabili de moșii, și cu diferiți ómenii de serviciu ai moșiilor mari; am visitat gospodăriile razeșilor dela Nicorești și de pe apa Berheciului pe la Brahășești și gospodăriile celor dela Cudalbi, cari au purtat pe la începutul seclului actual decă de ani procese contra Vornicului Costachi Conachi, și și-au apărât cu succes moșia și libertățile lor. Am umblat prin curțile și economiile moșnenilor, de pe malurile Călnăului până la Zêrnesci, de pe Slănicul de Buzéu în sus, până la munte, unde se mai pôte umbla încă cu trăsura, la cei de pe Râmnicul Sărat până la Buda în sus, ca și la cei de pe apa Teleormanului și a Vedei; la țeranii ohabnicii de pe Ialomița, Borcea și dela Baltă, am umblat pe la mocanii baroniți, și pe la cei cari și-au păstrat încă vechiul port strămoșesc, averea și obiceiurile; la țeranii lucrători pe moșii, în satele vechi și noi am venit cu scutari și têrlaşi, ca și cu pădurenii și esplotatorii de păduri.

Relevăm aceste drumuri intenționat, nu ca să facem reclamă, séu să ne punem în evidență, că cine scie ce ispravă mare am fi făcut pentru noi, séu pentru alții, ci nu-

mai ca să facem o constatare, con-trar obiceiului, la noi, durere, pre-des practicat, de a scrie și a scri mult și vorbi mult despre lucruri, canici odată nu le-ai vedut, séu de ale copia după alții, și a-ți înas munca streină, și a-o presenta sub numele propriu. Noi n'avem lipsă de reclame de gazetă, ci numai de scrutarea adevărului.

Și ne este mare témă, că în vom putea fi destul de obiectivi, și spațiul fiind limitat într'un țiar politic, nu vom puté resuma pe tîplin și esact, tôte notițele cul-asupra moșiilor, ce le-am vedut le-am visitat.

(Va urma.)

SCRIRILE DILEI.

27 Septembrie.

Adunarea despărțământului I (Brașov) al Asociațiunei. Adresându-ni-se din mai multe părți întrebări asupra locului și timpului, când se va ținé adunarea generală a acestui Despărțământ, răspundem că ea era să se țină încă Duminica trecută în comuna Feldióra. Din anumite cauze însă s'a amânât, dér nu pentru timp îndelungat. Probabil, că se va ținé, după cum ni-se spune, în ziua S-lui Dumitru (26 Octomvre v.), se înțelege tot în comuna Feldióra. Agenturile de prin comuna însă sunt rugate a înainta taxele membrilor, împreună cu libelul de colectare, și comitetului din Brașov, cel puțin cu o săptămână înainte, ca astfel subcomitetul să pôtă face raportul complet și amănunțit pentru viitorea adunare. Ziua adunării va aduce la cunoscintă membrilor, și special a agenturilor la timpul cuvenit.

—o—

Un suveran în călătorii. Regele Portugaliei a plecat în 3 Octomvre la călătorie. În 5 c. a sosit la Paris; de aci va merge și va visita Roma, Berlinul și Londra. Se dice însă, că visele regelui în capitalele amintite nu vor avé nici decum caracter politic.

—o—

Proces de presă. Alaltăeri s'a ținut în Budapesta pertractarea în procesul de presă intentat de cătră procuratura de stat păpucarului Alexiu Zsigmond, acusat pentru delictul agitațiunei contra posesionărilor ură de clasă. Numitul păpucar scrie adecă în țiarul „Czipész“ sub titlul „Căsele omorurilor“ un articol, în care dice că omorurile și sinuciderile dîlnice sunt a se reduce la faptul, că cei avuți asupra și sug clasa muncitoare și îi răpesc acestor chiar și onórea. După-ce jurații declară vinovat pe acusat, tribunalul îl osândi să gése luni închisóre de stat și plățirea speșilor de proces. Ast-fel întemnițatul nostru politic, d-l Dr. Valeriu Branicea, care present este, pe cât șoim, aproape singur în închisórea dela Vaț, va avé în curé un soț de suferințe în acest păpucar.

—o—

Navigațiunea pe Prut. Joi a avut loc la ministerul de esterne român, între d-l Al. Lahovari, ministrul român de esterne și d-l de Fonton, ministrul Rusiei, și d-l conte Welsersheimb, ministrul Austro-Ungariei schimbul ratificărilor convențiunei pentru modificarea unor articole din convențiunea dela 3/15 Decemvre 1886, privitoare la navigațiunea Prutului.

—o—

Ispravuri cătănesci. „Egyetértés“ spune că ostașii, cari se reîntorceau dela muntre ținute la B. Huedin, au făcut pentru comunele și hotarele pe unde au trecut adevărat vaudalism. În hotarul comunei Cianul de Câmpia au făcut pagube nespus de mari, furând pόμε, fân, oves și tot ce cădea în mână. În Turda au furat slănișă salamă, rachi și alte lucruri de mâncare. La Sân-Mihaiul de jos au vrut să intre în cripta familiară a baronului Josika, dér nu le-a succés. Respectivele oficii pretoriale au dat ordin strict de cercetare, ér gendarmeria lucrază, împreună cu primarii comunale, ca să descopere pe făptuitori.

—o—

acésta, să fiă pedepsiți cu închisóre de 8—16 luni. În timpul acesta copiii să fiă dați la rudeni „dreptoredincioșe“, orî unui titor numit de guvern. (§ 190).

Decă un Jidan orî un Mohamedan ia de nevastă o dreptoredincioșă, și copiii născuți într'o astfel de căsătorie nu sunt crescuți în adevărata credință, orî li-se pune piedecă în esercitarea obiceiurilor ei, atunci căsătoria e nevalidă și criminalistul e trimis pe viață la Siberia. (§ 186).

Cel ce contribuie la lățirea sectelor existente, orî la întemeierea unor noué secte, cari ar fi netavorabile bisericei ortodoxe, pierde tôte drepturile civile, și vine esilat pe viață la Siberia orî Transcaucasia (§ 196).

În Caucas, precum și în tôte ținuturile Siberiei am aflat numeroși ómenii, cari au fost condamnați pe basa acestui paragraf. Atestatele autorităților civile și militare de-opotrivă constatá însă, că acești creștini de altă credință, forméză partea cea mai onestă și mai diligentă a populațiunii din acele ținuturi. Ispravnicul din Veroni Udinski (Siberia ostică, lângă Oceanul pacific) dicea, când vorbiam cu el despre co-

loniile acestor sectari din „ocrugul“ (districtul) lui: „Decă ar consta întreaga populațiune a districtului meu diu eretic esilat, ași puté incuia închisórea și n'ași mai avé de-a face cu ea. Ei sunt cei mai buni ómenii din cercul meu“. Este superflu de-a mai indigita îndeosebi nedreptatea, ce se comite, când cetățenii, cari nu voesc să venereze icóne „făcătoare de minuni“, nici să sárute óse, cri că își fac cruce cu două și nu cu trei degete, sunt esilați la Siberia.

Ar fi foarte ușor de-a mai amplé câteva pagine cu exemple de nedreptate și volnicia, cari ar fi caracteristice pentru dispozițiile referitoare la criminalistii religioși. Fiă-care paragraf e încărcat cu amenințări de „temniță“, „esil“, „muncă silnică“ și totul pare a sta sub stăpânirea spiritului fariseismului și a netoleranței. Astfel de legi pot fi potrivite pentru un codice penal din evul mediu, nu însă într'o carte de legi, care a fost „revidată și ameliorată“ în anul Domnului 1885 în capitala unui „imperiu creștin“.

(Va urma.)

„Un preot fanatic“. Sub acest titlu „Post. Ll.“ publică următoarea scire: În Liptó-Oszada a ținut preotul catolic Ștefan Kovdev în biserică o predică contra legilor bisericilor-politice. Pe femei le îndrumă în modul cel mai strict, să alunge cu măturile pe purtătorul de matricule. Ca semn de doliu, venit asupra Ungariei în urma introducerii căsătoriei civile, preotul arboră pe biserică stégul negru. În contra lui Kovdev s'a făcut arătare.

—o—

La școala froebeliană română din Brașov (Scheiu) se vor prepara în anul acesta *conducători pentru asilele de copii dela sate*. Cursul se va începe cu 15 Octomvrie. Doritorii de-a obține această calificare au a se adresa la d-șora *Maria Bogdan*, directora școlii froebeliane române din Brașov (Scheiu).

—o—

Vinul în România. După soirile soarte la ministerul român al domeniilor, recolta viilor din acest an este satisfăcătoare, atât din punctul de vedere calitativ, cât și cantitativ. Vădra de vin nou se vinde în cele mai multe locuri cu 80 bani până la 1 leu. — Se serie din București, că anul acesta, mustul din România, e foarte căutat. Cu deosebire comercianții de vinuri din Franța cumpără mari cantități de must din piețele române. Până acum s'au cumpărat cam 5—6000 hectolitri de must. Comercianții de vin din Austro-Ungaria însă, din cauza văzii urcate pentru vin, cumpără mai bucuros strugurii, pentru cari plătesc foarte puțină vamă, și îi transportă în Bucovina. Se crede, că cantitatea strugurilor cumpărați și ajunși în Bucovina se urcă la mai multe mii de măști metrice.

—o—

Morte prin huiț (glenciu, scrânciob). În comuna Seliște lângă Sibiu, s'a întâmplat o nenorocire ne mai pomenită. Aname fetița *Maria Salomie* își făcuse în grădină, un huiț, petrecându-și ast-fel timpul. Odată huițându-se ea, i-s'a înfășurat sfóra, ce era legată de un prun după grumaz, așa, cât fetița părea spânzurată. Mama-o vedu, dăr până ce alergă să cheme pe tatăl fetiței, acesta muri sugrumată după cum spune „Egyetértés“.

—o—

Mare nenorocire pe tren. Dumineca trecută după amiază s'a întâmplat pe linia ferată dintre *Wavre și Ottignes*, în Belgia o mare nenorocire, cauzată prin ciocnirea unei locomotive cu un tren de persoane. O telegramă, sosită dela fața locului, spune, că s'a constatat mărtea a 17 persoane, și 40 de persoane sunt greu rănite, dintre cari 24 se luptă cu mărtea. Trei cupee au fost sfărâmate total. Unele s'au aprins, și în foc au perit 4 persoane. O altă telegramă spune, că până acuma au murit deja 18 persoane, și că s'au rănit mai multe de 100. În tren era și fostul ministru președinte al Belgiei *Bernaert* cu familia sa. Cumnată sa, în urma unei lovituri puternice, muri numai decât, și soția sa a fost greu rănită la piept; el însuși a scăpat tefăr.

—o—

Instrucțiune în fluer. Domnul *Iacob Nagy*, cunoscutul virtuos în fluer, ne comunică, că este gata a da ore din fluer. D-șă posedă fluere frumoase americane de lemn de grenadil. Se înțelege că instrucțiunea se face după cerințele artei, pe note. Doritorii de a se perfecționa în fluer să s'adreseze la artistul, care locuiește în strada sf. Nicolae Nr. 2.

Manevrele armatei române.

Manevrele armatei române din anul acesta au o importanță deosebită prin aceea, că ele se execută în apropiere de cetatea București, pe terenul pe care de sigur au să se petreacă înaintarea ori-cărei invasiuni, și operațiunile apărării mobile a acestui mare lagăr întărit.

Tema generală a manevrei, dată de Ștatal-major general al armatei, este următoarea: O armată venind despre nord, se apropie de București spre a face invasiunea. Un corp de armată, precedat de

o divizie de cavaleriă, formeză avangarda acestei armate. Ea înainteză, și ideea strategică a marsului său este de a înlesni înaintarea armatei ce precede, întorcând obstacolele însemnate ca *Znagovul, Pociovaliştea*, cari taie liniile de operații directe spre București. Această avangardă este reprezentată prin *corpul I-ii* de armată și *divizia de roșiori*, cari au fost concentrate prin transportul ou calea ferată și marșuri până pe malul stâng al Ialomiței la *Cernesci*, unde își ia liniile de operații reale, prescrisă în tema generală.

Armata, care apără Bucureștii trimite un corp de armată și o divizie de cavaleriă, spre a se opune înaintării inamicului în direcțiunea București-Buftenă-Butimanu-Cojasca, căutând a manevra spre a împiedeca investimentul în această zonă. Aceste trupe sunt reprezentate prin *corpul II* de armată și o *divizie de călărași*, constituită din 6 regimente de călărași, acelea ale corpului I și II.

Concentrarea corpului I de armată merită a fi semnalată, fiind-că a fost perfect reușită; în adevăr a-și aduna toate trupele din vasta-i regiune, concentrându-se în două zile cu calea ferată, acesta constituie o operațiune destul de dificilă, decât se ține seamă de impedimente, colone de munițiuni, de subsistențe, etc.

În ziua de 22 Septemvrie v. diviziile de cavaleriă și ambele corpuri de armată au început marșurile, cari trebuia să se apropie unele de altele. Diviziile de cavaleriă au luat contact în seara de 22: divizia de roșiori, sosită pe *Colintina*, la *Ghimpați și Vizurești*; și divizia de călărași, ocupând căile București spre *Tergoviște*, la *Tărtășesci*.

În 23 Septemvrie a avut loc întâlnirea diviziilor de cavaleriă aproape de *Ciocănescoi*, și divizia de călărași a corpului de Sud (a apărării) a fost susținută de *batalionul 3 vânători*, avangarda colonei din stânga a corpului de Sud; așa că divizia de roșiori s'a retras spre *Ialomița* în direcțiunea *Bilciurșcoi*. Această întâlnire a fost foarte bine condusă de comandantii ambelor părți și s'a observat mai ales înaintarea foarte dibace a regimentului 4 de roșiori condus de *A. S. R. principele Ferdinand*, care a voit să întorcă flancul liniei adverse.

În ziua de 24 Septemvrie des de dimineață o ploaie fină începuse să cadă și în ourând cerul luă aspectul posomorit al timpului noros de toamnă. Trupele au executat cu toate acestea marșurile lor, cari trebuiau să se pună în contact, cu cea mai mare precizie, fără ca ploaia să fi schimbat natura veselă a Românilui, care, bine îngrijit, poate suporta toate intemperiiile.

La 10 ore, *Majestatea* a, însoțit de *Augustii* să ospeți, *Altețele Lor Regale* principele *Leopold de Hohenzollern*, principele *Wilhelm de Hohenzollern* și principele de *Meiningen*, sosită în trăsuri la *Butiman*, unde erau așteptați de marele cuartir general și toți oficerii streini; de aci *Majestatea Sa și Altețele Lor Regale* și totă suita trebuiau să încalce pentru a urmări manevra. În acest monument ploaia se întese, devenind aproape torențială. *Majestatea Sa*, cu întreaga suită, dădu exemplu, și sub torente de ploaie încălică, dănd imediat semnalul de plecare.

Dela *Butiman*, marele cuartir general plecă prin *Fântănele* spre *Cojasca*, pe malul drept al *Ialomiței*, unde acțiunea se angajase între cele 2 corpuri de armată.

După o acțiune bine condusă din cele 2 părți, corpul de Sud cedeză mișcării ofensive a corpului de Nord și se retrage. Numai la 2 și jum. putu să fiă terminată această manevră atât de interesantă.

Majestatea Sa, cu *Augustii* și *Săi ospeți* și *briliantul* său stat-major urmăreau cu atâta atențiune întreaga mișcare, încât nici nu se gândeau la masă, deși era așa de târziu. *Alteța Sa Regală* principele moștenitor nu mai puțin dete în această și exemplul de abnegațiune și camaraderiă. După o luptă de peste 6 ore, în care avusesse ocazie să respingă cu întreaga divizie cavaleria inamică și după retragerea corpului de Sud, *A. S. R.* cu regimentul său

intră în avant-posturi, și preferă a sta în un sat mic și într'o locuință modestă în mijlocul trupeii sale, care îl urmăzează cu încredere și devotament, decât a-o lăsa și a veni la *Buftenă*, unde îi era preparat un apartament.

Nimic nu este mai interesant decât o manevră mare, dize „*Timpul*“. Aspectul este sublim. Diferitele pachete de omeni, cari aci mai mici, aci mai mari, înainteză se opresc, trag foc etc., dau o privire admirabilă. Sgomotul tunurilor și al paștilor produc un astfel de efect asupra trupelor, încât nici oboseala, nici nemăncarea nu le pot opri. Este o adevărată bucurie pentru ori-ce Român și inima bate cu putere la vederea frumoasei armate române, manevrând ou efective așa de mari și cu toate acestea cu atâta precizie. Șefii și soldații se întrec în a-se distinge și a da partea sa de acțiune pentru reușita scopului comun. Cavaleriile în special, în zilele de 23 și 24, au avut prea frumoase acțiuni, pe care le-au executat cu atâta îndemănare, încât a încântat întreaga lume militară.

Nou abonament

la

GAZETA TRANSILVANIEI

Cu 1 Octomvrie 1895 st. v.

se deschide nou abonament la care invităm pe toți amicii și prietenii noștri.

Prețul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria:

pe un an	12 fl.
pe șase luni	6 fl.
pe trei luni	3 fl.

Pentru România și străinătate:

pe un an	40 franci
pe șase luni	20 "
pe trei luni	10 "

Abonamente la numerele cu data de Duminecă:

Pentru Austro-Ungaria:

pe un an	2 fl.
pe șase luni	1 fl.

Pentru România și străinătate:

pe un an	8 franci
pe șase luni	4 "

Abonarea se poate face mai ușor prin mandate postale.

Administrațiunea

„Gazetei Transilvaniei“.

Invitare.

Alba-Iulia, 5 Octomvrie n. 1895.

P. T. Domnule! Duminecă 1 (13) Octomvrie a. c. se implinesce un secol, de când s'a ridicat din temelii, și s'a edificat biserica noastră română gr. or. din *Alba Iulia-Maierei*. Ea este un frumos monument din trecut al Românilor din *Alba-Iulia*, și în special al celor din suburbiul *Maierei*, un monument, care ne arată, că strămoșii noștri și în vremuri de grele încercări au lucrat, dânduși silința a lăsa urmașilor o frumoasă zidire, în care aceștia să potă preamări pe bunul Dumnezeu.

Din cauza acesta, impliuindu-se acum 100 de ani dela edificarea bisericeii, comitetul subsemnat, voinde a-și manifesta în mod demn recunoștința față de întemeiatorii ei, a hotărât să serbeze aniversarea acestei zile prin un serviciu dumnezeesc solemn, care se va începe la 9 ore a. m.

La acesta, precum și la celelalte festivități, ce se vor aranja din incidentul acestui jubileu, însemnat și din punct de vedere național, subsemnatul comitet vine a Vă ruga cu totă onoarea să binevoiți a participa.

În numele comitetului parochial
Florian Rusan,
paroch.

Literatură.

Din „*Istoria Impăratului Traian și a contemporanilor săi*“, de *Dr. Heinr. Francke*, traducere autorizată de d-l *Petru Broșteanu*.

Fasciculul III are următorul cuprins:

3) „*Colonia Ulpia Traiană*“ (*Zarmisegethusa*)
a) Situațiunea castrului; b) Aqueduct; c) Amfiteatru; d) școala său băile; e) A doua rezidență a lui *Decebal*. 4) „*Ad Mediam*“:

a) băile; b) monete; c) statue. 5) „*Municipium Tiberiense*“. 6) „*Apulum*“; aqueduct. 7) „*Napoca seu Napuca*“. 8) „*Porolissum*“. 9) „*Patavissa*“. 10) „*Tivisom*“. 11) „*Aquae*“. 12) „*Salinae*“: a) minele de sare; b) minele montanistice ale Daciei; *Collegium aurariorum*. 13) „*Centum putea*“, topitorele, minele. 14) „*Sergidava*“. D) *Isis, Anubis și Canopus* în *Dacia*. E) *Busta* și temple de marmoră ca monumente ale lui *Traian*. IX. *Columna lui Traian*: A) Descrierea columnei; B) *Primul resbel dacic*; C) *Al doilea resbel dacic după columna traiană*. X. „*Résbóiele lui Traian în Asia*“: A) *Popórele și statele Asiei înainte și pe timpul lui Traian*. 1. *Imperiul assirian*; 2. *Imperiul dela Pergamos*; 3. *Republica insulei Rhodus*; 4. *Regatul Bithiniei*; 5. *Paflogonia*; 6. *Pontus*; 7. *Cappadochia*; 8. *Judeii în Palestina*.

Fascicul IX cuprinde: 9. *Armenia*; 10. *Imperiul bactric*; 11. *Parthii*. B) „*Resbelul lui Corneliu Palma în contra Arabiei*“; C) „*Resbelul lui Traian ou Parthii*“: 1. *Justificarea întreprinderii*; 2. *Când s'a început resbelul?* 3. *Cauza resbelului și preparatiunile pentru densus*; 4. *Traian la cutremurul de pământ în Antiochia*; 5. *Resbelul la anul 115 d. Chr.*; 6. *Resbelul la a. 116 d. Chr.*; 7. *Resbelul la a. 117 d. Chr.*; 8. *Inbolnăvirea, mărtea și apotheosa lui Traian*.

În editura librăriei *Leon Alcalay* din București (*Calea Victoriei 37*) a apărut: *Gramatica pentru clasa III primară*, întocmită după programa oficială din 1895 și aprobată de ministerul instrucțiunii publice din România, scrisă de: *A. I. Odobescu și V. Gr. Borgovan*. Un exemplar legat în scórță 65 bani.

A apărut Nr. 4 din *Ateneul Român* cu următorul sumar: *V. A. Urechă*, *Românii în secolul XVII*; *Ciru Economu*, *Resburarea lui Anastase*; *Duiliu Zamfirescu*, *E mort Poetul*; *Cătră Dona Maria* (poesie); *N. Xenopol*, *Pricógia multime*; *T. Ezneanu*, *Cine-i de vin?* (poesie); *Ang. Demetrescu*, *Lord Macaulay*; *Al. G. Djuvara*, *Lupta naționalităților: Români și Unguri*; *T. G. Djuvara*, *Bibliografia cestiunii naționale*; *St. C. Hepites*, *Buletin meteorologic*.

DIVERSE.

Pod rotător la esposiția din Paris.

Pentru esposiția din Paris, ce se va ține în 1900, inginerul *Devic* proiecteză un uriaș pod rotător peste riul *Sena*, în fața promenadei invalidilor. Noul aparat ar avé să fiă construit pe o singură columnă puternică, care învrtindu-se ar pune în mișcare un plan al cărui diametru este de 136 metri de lung. Periferia planului este de 724 metri, și suprafața cuprinde 14.752 metri pătrați. Acest pod uriaș va împreuna câmpul *Elysée* cu promenada invalidilor, formând în modul acesta trecătórea principală peste riul *Sena*. Ingerul *Devic* proiecteză în mijlocul acestui colos un turn provédut cu restaurante, cafenele și fântâni săritóre. Tot aparatul se va mișca în oet, cu ajutorul preseii hidraulice. *Visitatorii* esposițiunii vor ocupa loc pe pod și fără a-se mișca un pas vor trece pesteriu. *Directorul* esposițiunii arată mare interes față de noul proiect al inginerului *Devic*, și probabil, că acest pod se va înființa, fiind un nou obiect de admirațiune și de atracțiune pentru esposițiunea anului 1900 din Paris.

Musica ca mijloc contra cheliei. Un statistician engles recomandă musica ca cel mai bun mijloc contra cheliei (pleșuviei). El adecă a observat, că musicanții, nu numai în etatea jună sunt dotați cu un păr bogat, ci și în bătrânețe; și peste tot a făcut observarea, că între o sută de musicanți, abia unul e chel, până când între scriitori abia 12 au păr. Și acesta un motiv pentru a-se dedica musiciei!

Dor. — O ce bine ar fi, mamă dragă, să mor! — Nu cum-va țî-s'a urit de vietă? — Nu tocmăi, dăr Dómece bine trebuie să fiă în ceriu. — Cum așa, pentru-ce? — Pentru-că în ceriu se încheie căsătoriile adevărate.

Proprietar: **Dr. Aurel Mureșianu.**Redactor responsabil: **Gregoriu Maior.**

